

Resp. Conc. mai. et nego min. Illud ius utendi, ex quo ius proprietatis deducitur, est indeterminatum et nullam rem in concreto respicit, si excipias casum extremae necessitatis. Huic autem iuri utendi non contradicit ius proprietatis.

Obi. 4. Iure naturae omnia sunt communia. *Ergo* tantum abest, ut ius proprietatis a iure naturae derivetur, ut ei potius repugnet.

Resp. Dist. antec.: Iure naturae omnia sunt communia *negative* (n. 326), *conc.*, positive, *nego et nego cons.* Ius naturae ipsum non distribuit bona huius mundi singulis hominibus, sed neque prohibet, quominus homines sibi ex bonis omnibus oblati occupent; immo in praesenti condicione naturae humanae *praecipit* hanc divisionem bonorum utpote necessariam.

Obi. 5. Contra occupationem. Ille titulus non potest esse legitimus et multo minus primigenius, qui arbitrariae accumulationi bonorum favet. *Atqui* talis est titulus occupationis. *Ergo*...

Resp. Trans. mai. et nego min. Nimia bonorum congeries in manibus paucorum, de qua socialistae conquerentur, nequam orta est ex prima occupatione, sed potius per modos derivativos (v. g. hereditatem), et per eosdem etiam bona a primis possessoribus facile in alios transeunt. Numquid illi, qui hodie ditissimi existimantur, occupatione rerum nullius tales effecti sunt?

Deinde occupatio legitima condiciones requirit, quae ei sufficiens moderamen afferunt. Imprimis requiritur signatio constans rei occupatae. Vix fieri potest, ut homo privatus occupatione sola diu tenere possit bonorum complexum, qui utilitatem proprii usus adeo multum excedat. Ceterum occupatio tamdiu solum est titulus acquisitionis principalis, quamdiu terra aliqua nondum habitatur, ac proinde occupatio vastae regionis neque occupanti utilitatem neque aliis nocumentum afferre potest.

Obi. 6. Absurdum est asserere occupationem conferre ius aeternum in aliquem agrum (*H. George*). *Atqui* hoc asserendum est, si occupatio ut primigenius titulus proprietatis admittitur.

Resp. Trans. mai. et nego min. Occupatio solum confert ius proprietatis pro eo tempore, quo occupans vivit et rem ut suam retinere vult. Posterius rem possident titulo hereditatis vel alio titulo derivativo.

ARTICULUS VI.

DE DOMINIO AUCTORUM SPECIATIM.

THESIS LXII.

385. Auctor libri naturali praeditus est iure aliis interdicendi, ne librum a se compositum contra ipsius voluntatem reimprimant ad lucrum faciendum.

(*Lehmkuhl*, Theol. mor. I, n. 904. Moralphil. II 319.)

St. Q. 1. Restat hoc loco specialis quaestio de dominio auctorum quod vocatur. Quaeritur scilicet num, spectato solo iure naturali seu abstrahendo ab omni lege positiva, qui exemplar libri typis vulgati emerunt, possint illud sine iniuria invito auctore vel redemptore, cui ille ius suum tradidit, denuo recusum vendere ad lucrum faciendum? Haec quaestio, ut patet, solum oriri potuit post inventionem preli, quo fiebat, ut facillime libri typis mechanice multiplicari possent et eorum impressio et venditio fieret negotium lucrativum.

2. *Affirmant* multi cum *Walter* (Naturanrecht n. 213), *Marres* (De iustitia I, n. 24), *Vermeersch* (Quaest. de iustitia n. 248), qui ius auctoris totum a lege civili derivant idemque tamquam privilegium vel monopolium ab auctoritate publica concessum considerant. Proinde contendunt, ubi leges civiles id non prohibeant, posse quemlibet librum emere et invito auctore reimprimendum curare sine laesione iustitiae commutativae.

Sententia autem *negans* videtur omnino esse praeferenda.

386. *Prob. 1.* Quilibet dominus alicuius rei potest eandem vendere vel absolute vel appositis quibusdam condicionibus. Idem ergo valet de auctore alicuius libri vel de bibliopola, qui ab ipso ius accipit. Nam antequam libros vendant, auctor vel bibliopola certe sunt domini librorum; possunt ergo eos vendere addita condicione, ne emptores eos ad lucrum faciendum reimprimant et vendant. *Atqui* haec condicio hodie generatim ab auctoribus vel bibliopolis explicite additur vel saltem per se tacite addita ex communi usu intellegitur. *Ergo*

qui exemplar libri emit illudque reimprimendum et vendendum curat, auctori invito iniuriam facit.

Prob. 2. Iniustum est alium contra ipsius voluntatem rationabilem impedire, quominus totum fructum temporalem ex labore suo percipiat. *Atqui* illi, qui invito auctore vel redemptore librum reimprimendum et vendendum curant, auctorem impediunt, quominus totum fructum ex labore suo percipiat. *Ergo* ei iniuriam faciunt.

Prob. min. Si enim liceret cuilibet uti libro typis vulgato ad eundem reimprimendum et vendendum, pretium, quod auctor a bibliopola pro libro acciperet, multum minueretur, immo fortasse nullum esset. Quis enim bibliopola vellet auctori pretium solvere, si quilibet alius bibliopola posset librum statim reimprimere et vendere? *Ergo* auctor contra suam rationabilem voluntatem impediretur percipere totum fructum ex labore suo, quod iuri naturali repugnat.

387. Obi. 1. Opus editum fit publici iuris. *Ergo* potest quilibet eo uti, prout vult.

Resp. Dist. antec.: Ideae in illo opere contentae fiunt publici iuris, *conc.*, forma, qua illae ideae in libro scripto ordinatae, compositae, expressae sunt, *subdist.:* fit publici iuris quoad usum communem, *conc.*, quoad usum specialem, qui consistit in libro recu-
dendo ad lucrum faciendum, *nego.*

Inst. Qui emit exemplar libri, fit perfecte dominus eiusdem. *Ergo* potest eo uti, quomodo ei placuerit.

Resp. Dist. antec.: Fit perfecte dominus quoad usum communem libri, *conc.*, quoad usum specialem multiplicationis mechanicae, *nego.*

Obi. 2. Illud ius auctoris ante legem positivam est omnino indeterminatum et vagum. Nam quanto tempore v. g. durat?

Resp. Dist. assert.: Caret omni determinatione, *nego*, non est undequaque determinatum, *conc.* Saltem primis annis post divulgationem libri et vivente auctore hoc ius est omnino determinatum et clarum. Quia autem praesertim post longius tempus dubia oriri possunt, auctoritatis civilis est, hoc ius accuratius determinare et determinatum sanctione munire.

Obi. 3. Pretium auctori debitum ex sola lege naturali apte definir non potest. *Ergo* debet determinari per legem civilem vel per pacta internationalia.

Resp. Dist. antec.: Pretium non determinatur immediate per legem naturalem, *conc.*, non potest secundum principia legis naturalis apte definir vel communi hominum iudicio vel libera conventionione, *nego.* Pretium rerum numquam determinatur immediate per ipsam legem naturalem, et tamen nemo negat quoad multas res certum pretium ex sola lege naturali esse debitum. Cur ergo idem non valeret quoad pretium auctori alicuius libri debitum?

Obi. 4. (Cf. *Vermeersch* l. c.) Res, quarum est naturalis proprietas, huiusmodi sunt quae cum persona aliqua ita vere iungi valeant, ut eas apprehendendo, muniendo, physice insistendo persona ista, nisi maiore vi opprimatur, alios efficaciter arceat eodemque prohibeat usu. Atqui secluso legis praesidio fieri nequit, ut scriptor libri, qui in vulgus editus est, simul ita retineat exemplaria, ut vis inferenda sit ipsius personae ad haec iterum prelo committenda. Qui id contenderit, possit aequae bene, ut arguit R. Bucceroni, vulgata notitia stellae ab ipso detectae, expostulare, ne alii ipso invito stellam istam considerare audeant.

Resp. Nego mai. Si vera esset maior, homo non posset habere verum dominium in *famam* suam, quod est contra communem auctorum sententiam. Illa ergo notio proprietatis naturalis est nimis arcta. Exemplum de stella non est ad rem. Possetne lex positiva alicui, qui stellam detexit, concedere ius, ne alii ipso invito eam stellam considerent? Certe non. Est ergo magna disparitas. In uno casu agitur de re, quae privatae possessionis est capax, et cuius usus non potest esse communis, quin auctor damnificetur, in altero autem nequaquam.

ARTICULUS VII.

DE MODIS DERIVATIVIS ACQUIRENDI DOMINIUM.

(*Zallinger*, Institut. iuris nat. n. 115 sqq.)

Quoniam primitivum modum acquirendi dominium, scilicet occupationem, iam declaravimus, restat, ut de reliquis modis pauca dicamus.

388. I. Accessio.

Latiore sensu accessio comprehendit quodlibet augmentum, quod res nostra capit. Dividitur in accessionem sensu stricto, confusionem et commixtionem, specificationem et fructificationem.

1. *Accessio sensu strictiore* est quodvis incrementum, quod acquirit res nostra tamquam sui accessorium. Secundum axioma enim receptum accessorium sequitur principale. Accedere autem potest a) res immobilis ad immobilem, ut fit in alluvione, qua paulatim fundus augetur; b) res mobilis ad immobilem. Si quis in alieno solo seminavit vel arbores plantavit vel domum aedificavit, dominus fundi fit dominus arborum etc., si iam seiungi a solo non possint; debet tamen eum, qui seminavit vel aedificavit, indemnem reddere, saltem si hic bona fide egit, ne ditescat ex re aliena; c) res mobilis ad mobilem. Si quis in aliena charta vel panno imaginem depinxit, res cum pictura iam ad unum pertinere debet et alter indemnus fieri. Res principalis secum trahit rem accessoriam. Quia saepe in concreto difficile est determinare, utra sit res principalis, haec determinatio per legem civilem fieri debet.

2. *Confusio et commixtio* est duarum rerum aequae principalium talis unio, ut iam moraliter loquendo ab invicem separari non possint, v. g. confusio duorum liquidorum vel commixtio frumentorum diversae speciei. Ex iure naturae uterque dominus condominium in rem totam accipit pro rata rei suae.

389. 3. *Specificatione* acquiritur dominium, si materiam alienam labore nostro in bonum altioris generis convertimus, v. g. ex ligno alieno faciendo statuam, ex tritico panem. Quia in specificatione forma censetur principale, ille, qui dedit formam, fit dominus rei, sed tenetur alteri solvere pretium materiae.

390. 4. *Fructificatio*. Fructus, qui ex aliqua re nascuntur, v. g. foetus animalium, fructus arborum, fiunt ipso iure eius, ad quem ususfructus rei pertinet, saltem si ipse est in possessione rei. Si autem alius bona fide usumfructum consideret, hic tenetur quidem errore detecto rem alienam restituere, sed fructus iam consumptos restituere non obligatur, etiam abstrahendo a titulo praescriptionis, de quo statim.

II. *Traditio et acceptatio.*

391. *Traditio* est translatio domini ab uno in alterum voluntate domini et recipientis facta. Fit per varias species contractuum, de quibus infra agemus. Hoc loco solum quaerendum superest, num traditio ipso iure naturae sit validus modus acquirendi dominium.

THESIS LXIII.

392. Ius transferendi dominium per traditionem est ius naturale.

Prob. 1. Dominus de re sua, salvo aliorum iure, *prout libuerit*, disponere potest, proinde eam etiam alienare, i. e. ea condicione abdicare, ut alius determinatus homo eam immediate ut suam accipiat; similiter iure naturae hic alter illam utpote sibi oblatam legitime et sine aliorum iniuria ut suam accipere potest. *Atqui* his duobus elementis constat traditio. *Ergo* haec ex iure naturae valida est.

Prob. 2. Sine iure transferendi rem per traditionem ius proprietatis suum finem sociale non sufficienter assequeretur. Etenim homines se mutuo iuvare debent in suis necessitatibus. Ad hunc autem finem saepe non sufficit sola commodatio in usum transitorium neque etiam mera abdicatio in favorem nullius, ita ut res fiat primi occupantis.

393. *Coroll.* Modus acquirendi per traditionem continet: 1. derelictionem condicionatam rei ex parte tradentis in favorem alterius; 2. occupationem eiusdem rei utpote sibi oblatae ex parte recipientis. Quare hic modus aliquatenus ad occupationem reduci potest; ideoque confirmat necessitatem admittendi eandem, tamquam modum per se validum et primitivum acquirendi dominium.

394. III. *Praescriptio est modus acquirendi vel exstinguendi ius solo temporis lapsu.*

Ipsam ergo factam diuturnae possessionis ius ab uno in alium transfert vel exstinguit.

Distinguitur duplex praescriptio: *liberativa* et *acquisitiva*, prout quis temporis lapsu se ab aliquo onere (debito) liberat

vel ius aliquod acquirit. Praescriptio *acquisitiva*, quae in iure romano usucapio vocatur, definiri potest: *acquisitio domini per possessionem bona fide et tempore legibus definito continuatam*. Ut praescriptio valeat, requiritur a) *possessio bonae fidei*, i. e. sine prudenti dubio de iuris defectu incohata et continuata; b) *titulus* prudenter existimatus vel praesumptus, quae condicio fere in prima continetur, quia sine tali titulo bona fides vix adesse potest; c) *tempus a lege definitum*, quod varium est secundum diversitatem legum et rerum; d) *res praescriptibilis*, i. e. cuius iuste acquirendae homo capax est.

Quamquam ad vitandas lites de proprietate rationi valde consentaneum, immo necessarium est, ut lex positiva praescriptionem ut legitimum acquirendi modum statuatur, et ideo omnes fere gentes in ea statuenda convenerint, tamen per se ex solo iure naturae valida non est, quia variae condiciones, praesertim condicio temporis, per se non sunt satis determinatae. Excipi fortasse potest praescriptio immemorialis, i. e. ex possessione, cuius initium prorsus ignoratur.

IV. *Hereditas.*

THESIS LXIV.

395. Ius disponendi de bonis suis per ultimam voluntatem per se iure naturae cuilibet competit; si parentes intestato moriuntur, liberi iure naturae in eorum bona succedunt.

(Moralphil. II 327.)

St. Q. I. *Hereditas* dicitur universitas bonorum et iurium alicuius defuncti, et ius in haec bona succedendi vocatur *ius hereditarium* (ius hereditarium dominativum, n. 226). Interdum nomine iuris hereditarii intelleguntur leges, quae ius succedendi in hereditatem determinant (ius hereditarium praecipivum, n. 226).

2. Ius succedendi in hereditatem acquiri potest: a) *ultima voluntate*, quae comprehendit quamlibet iustam dispositionem de eo, quod quis de suo post mortem suam fieri velit. Ad hanc ultimam voluntatem pertinet: a) primo et perfectissime *testamentum*, quo quis declarat, quem sibi post mortem in

bona sua succedere velit. Si heres in testamento obligatur, ut aliquam partem hereditatis alii tradat, haec pars vocatur *legatum*; β) *donatio mortis causa*, quae et a legato et a donatione inter vivos distinguitur. *Donatio inter vivos* est, si quis rem sic donat, sive in testamento sive extra illud, ut velit absolute eam esse in dominio alterius. *Donatio mortis causa* habetur, cum quis sic donat, ut rem non velit absolute et irrevocabiliter esse alterius nisi post mortem suam (donatoris). Si igitur donatarius moriatur ante donatorem, donatio effectum non habet. Supponitur autem hanc donationem a donatario acceptari per se vel per alium. Nihilominus manet revocabilis et in hoc convenit cum legato; non tamen eius valor pendet a valore testamenti, et in hoc differt a legato, quod tamquam accessorium a principali (testamento) dependet;

b) *ab intestato*. Successio ab intestato habetur, cum quis sine testamento moritur, et eius liberi vel propinqui ipso iure eius heredes fiunt.

396. 3. Primus *Pufendorfus* (De iure nat. et gent. l. 4, c. 3) in dubium vocavit, num successioni hereditariae (excepta successione ab intestato) ex iure naturali vis iuridica competeret; post ipsum etiam plures doctores catholici hanc vim naturalem negabant; hodie plerique iurisperiti eandem sententiam tuentur.

4. Dicimus successionem hereditariam per se iure naturae validam esse. Non negamus hanc successionem per accidens posse esse invalidam, v. g. ob collisionem cum alio certo iure vel ob iustam dispositionem legis civilis.

397. PARS I. *Ius disponendi per ultimam voluntatem...*

Prob. Ius heredem constituendi continetur in ipso iure proprietatis. *Ergo*, sicut hoc, a lege naturali derivatur.

Prob. antec. Proprietas privata necessaria esse intellegitur 1. propter dominum ipsum, ut est persona individua; 2. propter familiam; 3. propter bonum societatis universim. *Atqui* secundum omnes hos respectus proprietas privata finem suum sufficienter consequi non potest, nisi contineat ius designandi heredem. *Ergo* illud ius in iure proprietatis continetur.

Prob. min. Ad 1. Proprietas privata maxime necessaria est, quia sola hominem sufficienter stimulat ad constanter laborandum et ad parce et frugaliter rebus acquisitis utendum. *Atqui* hic finis magnam partem non obtineretur, si dominus non haberet ius determinandi, quid de bonis suis post mortem suam fieri debeat. Quam primum enim haberet unde viveret, non solum cessaret a procurandis sibi ulterioribus bonis, sed etiam bona iam acquisita ante mortem dissiparet, quia nesciret, quid de illis post mortem futurum esset.

Ad 2. Necessaria est praeterea proprietas propter familiam. Parentes enim tenentur filiis subministrare omnia, quibus opus est, ut hi etiam post mortem parentum statui suo convenienter vivere possint, ut postea enucleatius exponemus. *Atqui* hunc finem proprietas non obtineret, si parentes saltem extraneos a successione hereditatis suae excludere non possent. Praeterea bonum ipsius familiae et praesertim conveniens educatio et munimen auctoritatis paternae postulat, ut parentes possint etiam filiis pro diversitate meritorum et necessitatis diversam bonorum quantitatem relinquere.

Ad 3. Proprietas privata non solum singulis personis et familiis inservire debet, sed etiam bono societatis universae. Usus enim bonorum etiam supposita proprietate aliquo modo communis maneat oportet (n. 380). *Atqui* hic finis non obtineretur sine iure designandi heredem. Quis enim vellet bona sua conservare, ut ea post mortem ad causas pias vel bonum commune spectantes, v. g. nosocomia, scholas, hospitalia, instituta religiosa etc., impenderentur, si non haberet ius determinandi, quid de bonis illis post mortem suam fieri debeat?

398. Neque dicas 1. incommoda praedicta vitari, si quis ante mortem de suo disponat per donationem inter vivos. Nam hoc remedium cuilibet imponeret onus gravissimum se spoliandi dominio rerum suarum pro magna vitae parte, cum mortis dies sit incertus et iam mature homini immineat.

Neque dicas 2. posse bona post mortem relinqui primo occupanti. Tunc enim, quoties quis e vita decederet, orentur iurgia et lites circa hereditatem et nimia haberetur

instabilitas et fluctuatio bonorum ab una persona vel familia in alias.

Neque dicas 3. legum civilium esse ordinare successionem hereditariam. Nam ius proprietatis est ius naturale et cum existentia personarum et familiarum intime cohaeret. Ergo sicut personae individuae et familiae sunt societate civili antiquiores, ita etiam ius proprietatis existentiam societatis civilis antevertit. Quocirca secundum essentialia requisita iam per se et naturaliter completum esse debet. *Atqui* ad haec essentialia requisita pertinet ius designandi heredem, ut modo ostensum est. Tenetur ergo auctoritas civilis hoc ius agnoscere, quamvis possit illud, sicut generatim ius proprietatis, accuratius determinare et formis legalibus adstringere. Dein quaero: Debetne lex civilis agnoscere aliquam normam obiectivam iure naturae validam, an potest hereditates pro arbitrato suo distribuere? Si primum, iam antecedenter ad legem civilem adest ius hereditarium; si alterum, quis vellet bona sua usque ad mortem conservare, cum leges civiles adeo facile mutabiles possent ad libidinem de illis disponere?

399. Neque dicas 4. ex argumento, praesertim eius puncto secundo, solum sequi *successionem ab intestato* debere esse iure naturae validam. Nam a) multi coniuges liberis carent, immo fortasse non habent propinquos; opus est ergo, ut illi saltem per ultimam voluntatem de bonis suis disponere possint, nisi asserere velis auctoritatem civilem posse eorum bona fisco occupare et ita efficere, ut proprietarii bona sua ante mortem dilapident. Praeterea b) si iure naturae successio ab intestato locum habere debet, sequitur testamentum iuri naturae repugnare, quod absurdum videtur, cum testamentum apud plerasque gentes semper agnitum fuerit et hodie quoque agnoscat; sequeretur insuper vel hereditatem necessario inter omnes liberos ex aequo esse dividendam vel eam totam primogenito esse concedendam, quod utrumque videtur inconveniens et communi hominum sensui repugnans.

Si ergo res recte consideratur, primo et per se parentum est per ultimam voluntatem explicite determinare modum

successionis hereditariae in bona sua; solum quando non habetur eiusmodi determinatio explicita, recurrendum est ad eorum voluntatem *praesumptam* in favorem filiorum suorum, ut ex secunda parte patebit.

400. PARS II. Quoad successionem ab intestato.

Prob. Ex priora parte constat parentibus ius naturale competere suos liberos heredes instituendi. *Ergo* si intestato moriuntur, ultima voluntas eorum in favorem liberorum praesumenda est.

Prob. cons. Etenim a) dominium specialem relationem habet ad familiam. Propter familiam maxime stabilitas bonorum etiam ultra limites vitae unius hominis necessaria esse cognoscitur;

b) artissimum vinculum sanguinis et moralis unitatis inter parentes et liberos intercedit. Illi horum sunt principium in iisque quodammodo post mortem superstites manent;

c) parentes gravissimo officio pietatis obligantur ad statum temporalem pro sua condicione honestum filiis procurandum. In hunc autem finem plerumque opus est, ut iisdem aliqua saltem bona post mortem relinquunt. Ad rem *S. Thomas*: «De lege naturae est, quod parentes filiis thesaurizent et filii parentum heredes sint» (Suppl. ad 3, q. 67, a. 1).

Ergo inter parentes et liberos admittenda est successio ab intestato. Confirmatur perpetuo et constanti usu omnium fere gentium.

401. Schol. 1. Ad facilius explicandam successionem hereditariam iure naturae validam quidam recentiores asseruerunt non parentes, sed *totam familiam* esse dominum bonorum, quae ante matrimonium erant parentum. Sed haec opinio reicienda est. Nam si parentes ante matrimonium erant domini bonorum, et quidem exclusive, nulla adest ratio dicendi post matrimonium vel post nativitatem infantium hoc dominium transiisse in totam familiam. Obligantur quidem parentes ad praebenda filiis necessaria, immo concedi potest maxime *propter familiam* parentibus proprietatem esse necessariam, sed inde non sequitur filios habere condominium

in bona parentum. Immo si bona ad totam familiam pertinent, testamentum foret iniustum; nisi supponatur omnibus liberis eandem quantitatem bonorum tribui. Sunt enim omnes aequali modo membra familiae. Ergo si bona pertinent ad totam familiam, liberi habent aequale ius ad illa bona. Praeterea non possent iure parentes sine consensu liberorum extraneis per testamentum partem bonorum suorum legare. Denique, si vera esset haec opinio, absurda esset quaestio moralistarum, quatenus quantitas requiratur, ut infantes graviter furto contra parentes peccent. —

402. Schol. 2. Diximus leges civiles posse praescribere formam, in qua testamenta condi debeant. Quaeritur autem, utrum testamenta *informia*, i. e. quae forma a legibus praescripta carent, valida censenda sint an invalida? Scl. abstractendo a lege civili eiusmodi testamenta certe valent. Quaeritur autem, utrum lex civilis ea simpliciter invalida (irrita) reddiderit seu omni valore iuridico privaverit, an vero iis solum protectionem denegaverit, si lis ad iudicem defertur. Respondendum videtur legem civilem de se testamenta simpliciter invalida reddere *posse*. Potest enim auctoritas civilis non solum formam testamentorum praescribere, sed etiam declarare quodlibet testamentum hac forma destitutum esse irritum et nullum, si haec declaratio ad bonum commune utilis est et iura singulorum circa testamentum non violat. *Atqui* utrumque obtinet. *Ergo* . . .

Utrum autem *de facto* legislatores civiles voluerint hac potestati uti et simpliciter irritare testamentum *informia* necne, ex ipsis legibus civilibus diiudicandum est. Pro plerisque regionibus iurisperiti censent testamentum *informia* non esse simpliciter invalidum, sed tam diu ab heredibus iis stari posse, donec a iudice in iudicio declarentur irrita, ab illo autem momento tamquam nulla esse consideranda, et hereditatem, quae solo hoc testamento possidetur, reddendam. (Cf. *Van Gestel*, De iust. et lege civ. n. 75 sqq.)

403. Obi. 1. (*Zallinger*, Inst. iuris nat. n. 120.) In quavis alienatione necesse est, ut consensus transferentis et acceptantis una existant. *Atqui* consensus transferentis, uti et potestas trans-

ferendi, cessat post mortem, ante quod tempus heres cum effectu consentire non potest. Ergo alienatio per testamentum solo iure naturae non valet.

Resp. Dist. mai.: Consensus transferentis et acceptantis debent una existere in alienatione per pactum proprie dictum, *conc.* vel *trans.*, per hereditariam successionem, quae est translatio sui generis, *subdist.*: requiritur, ut consensus utriusque physice existat, *nego*, ut consensus acceptantis physice existat, transferentis vero *moraliter et quoad iuris effectum, conc.* *Contradist. min.*: Consensus transferentis cessat post mortem physice, *conc.*, moraliter et quoad iuris effectum, *nego*. — Scl. quando heres hereditatem acceptat, voluntas testatoris iam non physice coexistit cum voluntate acceptantis, sed solum *moraliter et in iuris effectu*. Per mortem testatoris res non fit simpliciter nullius, sed offertur heredi, ita ut hic accipiat *ius ad* hereditatem prae aliis occupandam. Hanc autem vim ultimae voluntati inesse necessitas et integritas proprietatis privatae pro ordine sociali postulat, ut ex argumentis patet. Eiusmodi moralis et effectiva perduratio voluntatis post mortem etiam in aliis rebus accidit.

Potest etiam alio modo responderi ad propositam difficultatem. Potest nimirum dici testatorem in ultimo vitae suae momento bona sua heredi offerre, ita ut eodem momento in hoc oriatur *ius ad* illa bona sibi accipienda. Sic si Paulus per epistolam Petro transmittit donum aliquod, et moritur, dum epistula est in via, potest Petrus post adventum epistolae donum acceptare et retinere, quia eo ipso momento, quo Paulus epistolam misit, in Petro oriebatur *ius ad* donum, quod *ius* per mortem Pauli non exstinguitur. (Cf. *Costa-Rossetti*, Philos. mor. 401.)

Obi. 2. (*Zallinger* l. c.) Ad transferenda ex naturali iure dominia requiritur et voluntas et potestas transferendi ipso tempore, quo fit alienatio. Atqui testator vivus *voluntatem* transferendi non habet, mortuus non habet *potestatem*, nam dominium bonorum fortunae cum morte exstinguitur. Ergo...

Resp. Dist. mai.: Ad transferenda dominia requiritur, ut voluntas et potestas transferendi ipso tempore, quo fit translatio, *physice* existat, *nego*, *moraliter et quoad iuris effectum, conc.* *Contradist. min.*: Mortuus non habet voluntatem et potestatem physice, *conc.*, ea voluntas, quam vivens physice habuit, non perseverat moraliter et quoad iuris effectum, *nego*. Vivus habuit voluntatem et potestatem disponendi de bonis suis pro tempore post mortem. Haec autem dispositio ex iure naturae ut valida agnoscenda est etiam post mortem.

Obi. 3. Non obstante ultima voluntate, bona a mortuo relicta fiunt nullius. Ergo illa voluntas nihil efficit.

Resp. Dist. antec.: Fiunt nullius ita, ut nemo habeat *ius in re* quoad illa bona, *conc.*, ita, ut nemo habeat *ius ad rem, nego* et *nego cons.*

Obi. 4. (*Vermeersch*, Quaestiones de iust. n. 223 et 226.) Successio filiorum ab intestato non fundatur in voluntate praesumpta parentum, sed in «naturali subrogatione familiae in locum defuncti».

Resp. Nego assert. Nam 1. si independenter a voluntate parentum familia in bona eorum succedit, testamentum videtur contra *ius naturae*, saltem si in eo extraneis notabilis pars bonorum relinquitur. Pater enim non habet *ius tollendi iura naturalia* familiae. 2. Si familia naturaliter subrogatur in locum defuncti, non solum ex pietate, sed etiam *ex iustitia* debet solvere debita defuncti, si forte sint maiora quam bona relicta. Quod tamen communiter a theologis negatur.

CAPUT V.

DE CONTRACTIBUS.

ARTICULUS I.

DE PACTIS ET CONTRACTIBUS IN GENERE.

(*de Lugo*, De iustitia et iure disp. 22. *Beusch*, De contractibus [*Migne*, Cursus theol. t. XVI].)

404. I. *Pactum est plurium in idem placitum et consensus.*

Dicitur 1. *placitum et consensus*, i. e. actus voluntatis, et quidem non merum propositum, sed efficax volitio plurium externe manifestata, qua saltem unus officium erga alterum suscipit (sive absolute sive condionate);

2. *plurium*, quia duo saltem ad pactum requiruntur;

3. *in idem*, quatenus *eadem* res (actio) ab uno traditur et ab altero acceptatur;

4. ex pacto oritur *obligatio* iustitiae vel saltem fidelitatis in eo, qui *ius suum* alteri tradit.

Contractus saepe eodem sensu sumitur quo pactum; saepe autem hoc nomen restringitur ad ea pacta, ex quibus mutua obligatio oritur; hoc strictiore sensu contractus definitur *ultra*